

Rastemo lahko samo s spremembo

NINA KUCLAR STIKOVIĆ

Mark: *Ti enostavno nočeš, da se stvari spreminjajo.*

Rosie: *Ne vem, zakaj se morajo. Najprej Pip. Zdaj pa še ti.*

Sprememba oziroma spremembe so osrednji motiv drame in motor dramskega dogajanja, saj je leto dni, v katerem se odvije drama, leto sprememb za vse člane družine Price. Prelomno odločitev prva sprejme hči Pip, potem pa se kot domine pričnejo na to odzivati tudi ostali člani družine. Sprememba je tudi kontrapunkt naslovni misli *Kar vem, da je res*. Kar vem, da je res – to so poznane stvari, ki nas spremljajo, ali pa vsaj pričakujemo, da nas bodo spremljale vse življenje. V to misel ne pašejo nikakršni matematični in fizikalni zakoni, temveč naša preteklost, poznavanje le-te in naša domačnost v njej. Udobnost v poznanem in predvsem udobnost v stalnem. Kar pa seveda ne traja večno. Že Heraklit je rekel, da je stalna lahko samo sprememba. Vsekakor pa spreminjanje na dramske osebe različno učinkuje oziroma se nanje različno odzovejo, kar je odvisno od življenjskega obdobja, v katerem so. Pri Rosie, ki je s svojimi devetnajstimi leti najmlajša članica družine Price, je spreminjanje, na katero se mora privaditi, v resnici soočanje s svetom odraslih in potemtakem odraščanje, rušenje otroških predstav o svetu. Povsem drugače pa spremembe učinkujejo na Boba, njenega očeta, najstarejšo dramsko osebo, saj ga spreminjanje njegovega sveta vodi v nostalgijo, razen v spominih na preteklost pa uteho išče v vrtu, ki zanj in tudi za ostale družinske člane predstavlja edino stalnico.

Sprva bi se dotaknila Rosie, ki mi je po letih in položaju, v katerem se znajde, najbližja, pa tudi v igri najprej spoznamo njo. Torej: zimski Berlin, Rosie in srcozлом. Iz Avstralije je odpotovala v Evropo, da bi spoznala življenje, da bi nekaj doživela, da bi začela živeti. In končno se zgodi. Štiridnevna romanca s Špancem, ki pa se konča tako, da ostane brez svojih stvari, denarja in srca. Tako ob vrhuncu življenja, vsaj misli si, da je to tisto pravo, pristane na samem dnu. Morda pa prav to pomeni, da nekaj doživiš. Življenje so vzponi in padci, samo da padcev nihče

ne vključi v svoja pričakovanja in nas zato vsakič znova dobijo nepripravljene. Kako pa naj bomo pripravljene, če odrastemo ob Disneyjevih pravljicah, kjer ljubezni na prvi pogled sledi poroka in sreča do konca dni. Do zdaj je bil ta scenarij za Rosie to, kar ve, da je res. Ker je pridna punca, se kljub zlomljenemu srcu ne odloči za drastično spremembo barve las, »new hair, new me«, ali tetovažo, ampak sklene, da se bo vrnila v varno zavetje doma, kjer je »vse tako, kot je bilo, ko sem odšla, in tudi zmeraj bo«. Ampak ni. Prva pretrese družino s svojo odločitvijo Pip, ki naznani ločitev in selitev v Kanado. Rosie, za razliko od svoje mame, novico sprejme povsem mirno in se ponudi, da bo pomagala skrbeti za nečake, medtem ko njene starejše sestre ne bo. V primerjavi z mamo se Rosie za svoja leta odzove zelo zrelo, dejstvo pa je, da mlajši kot smo, lažje sprejemamo spremembe, saj smo v trenutnem stanju manj časa. Šele ko svoj odhod na drugo stran celine napove najstarejši brat Mark, s katerim je Rosie najbolj povezana, privre na dan tudi njeno nezadovoljstvo glede sprememb, ki so jih povzročile odločitve njenih najbližjih. Markova sprememba in predvsem njegova odločenost ji odpreta oči, da ne more oditi za njim niti ne more za vedno ostati doma. Vsak ptič mora poleteti iz gnezda. Kar Rosie tudi stori, in to je ključna sprememba v njenem odraščanju, ko se proti koncu igre, torej leto pozneje, odloči, da se bo odselila v Brisbane in tam začela študirati. Na začetku se je vrnila domov iz Berlina, ker je bilo tam vse tuje in je nujno potrebovala domače, sedaj pa prav to zapušča, da bi odšla tja, kjer nikogar ne pozna, da bi začela na novo, da bi nekaj spremenila. Zagotovo so na to odločitev vplivale spremembe bližnjih, saj tudi družina zaradi Pipinega in Markovega odhoda ter Benovega propada ni več to, kar je bila.

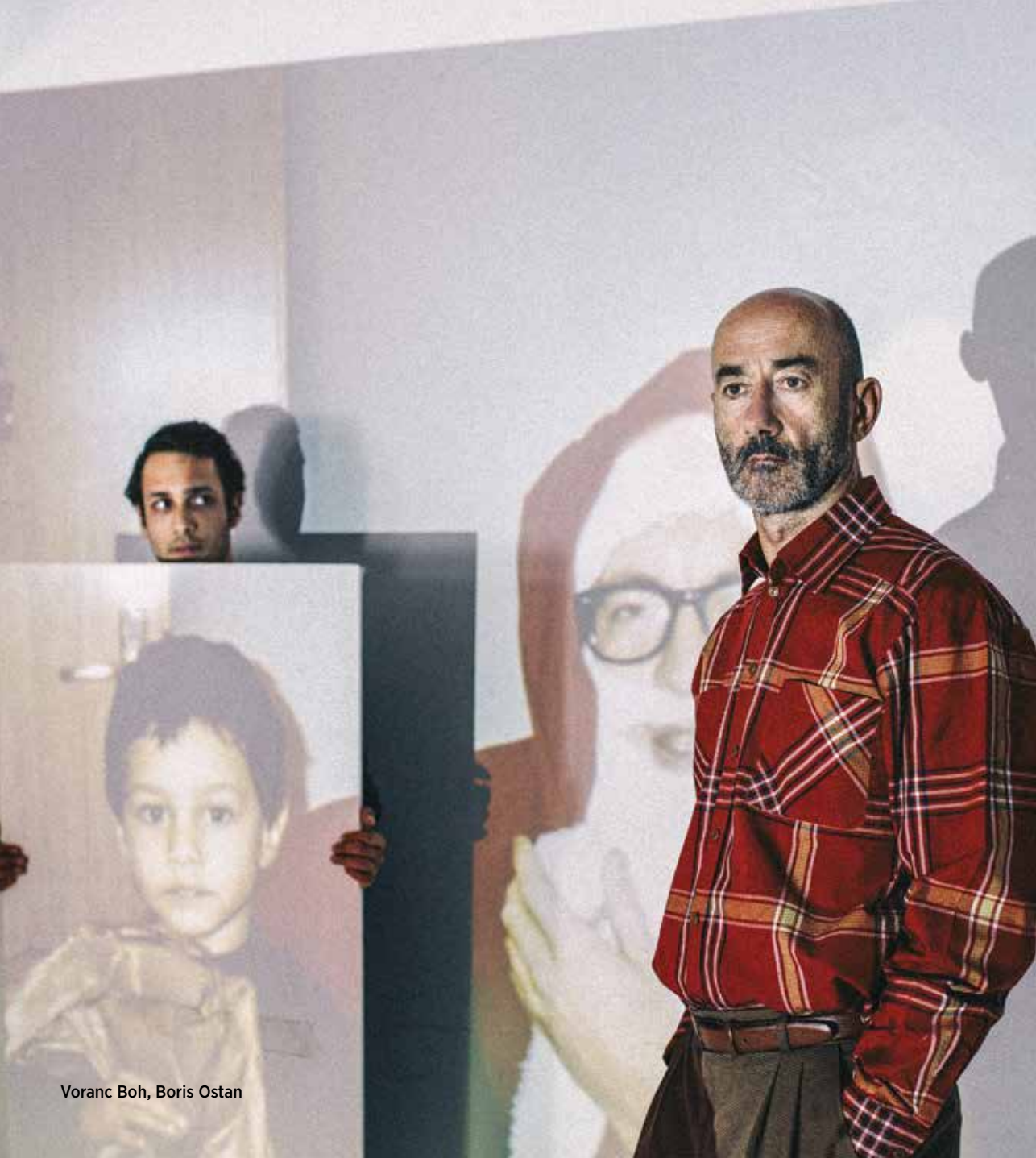
Odidejo tisti, ki so bili tu, odkar si prvič odprli oči. To niso prijatelji, ki jih dobiš, ko greš v šolo. To niso fantje, ki jih spoznaš v eni noči. Ti si najmlajša v družini in to so ljudje, ki so zate samoumevni. To so ljudje, ki so bili navzoči ob pričetku tvojega obstoja. Oni so samoumevni, oni so to, kar veš, da je res. Oni so tisti, ki so te ovijali v vato, ki se je pred časom tako ali tako začela parati, zdaj pa izginjajo še njeni stvaritelji. Vse okoli tebe se spreminja in nihče ti ni povedal, da bo tako. Od nekdanj sem v dilemi, ali otrokom predstaviti dedka Mraza ali jih raje takoj seznaniti z dejstvom, da stric z belo brado in darili ne obstaja. Trenutno mislim, da je dobro, da najprej verjamejo vanj, potem pa izvejo, da je vse laž, saj je prav to grenko soočenje z resnico dobra popotnica za življenje. Celotno otroštvo gledaš srečne konce, ki nikoli ne pridejo, in celo otroštvo gledaš iste obraze, ki te čez noč zapustijo.

Medtem ko se Rosie sooča z odraščanjem, njena starejša brat in sestra lovita svoje življenje in ga želita spremeniti, dokler še ni prepozno. Pri obeh se pred naznanitvijo velike spremembe pojavi trenutek nostalgčnosti. Preden naredita veliki korak naprej, še enkrat prefiltrirata preteklost oziroma obudita spomine na otroštvo, ki so vselej vezani na vrt. Pip se odvrti njeno celotno življenje, od prvega poljuba do poroke na domačem vrtu in podobe matere, ki z glavo tolče ob drevo. Zdaj ko je tudi sama pred pomembno odločitvijo, razume, zakaj je njena mati to počela. Za razliko od nje je Pip sposobna sebe postaviti na prvo mesto in spremeniti svoj, sedaj že ustaljen, družinski način življenja. Mark pa je izmed vseh najbolj očiten predstavnik spremembe, saj je ta izražena že v sami

besedni zvezi »spremeniti spol«. Njegova odločitev najbolj pretrese ostale družinske člane. Celotno Fran, ki vedno razmišlja vnaprej, se zateče k spomenu na prvorojenca, ki ga bo vedno iskala tudi v novi ženski podobi. Spremembe se bojimo, ker vedno prinašajo nekaj novega, novo pa je nepoznano, in to je tisto, česar nas je strah, strah nas je naše nepripravljenosti na nekaj tujega. Zato si Rosie v trenutku, ko se ji na začetku drame lomijo tla pod nogami, ustvari seznam *Kar vem, da je res*, saj uteho poišče v poznanem in domačem.

Tuje oziroma novo najtežje sprejema Bob, najstarejši dramski karakter, oče štirih otrok, ki bi hotel obstati na mestu, tako kot evkaliptus na njegovem vrtu. Bob ne mara spreminjanja in posodabljanja, ne prilagaja se času, v katerem živi, in njegovemu razvoju. Dramatik to spretno prikaže z vsakdanjo uporabo sodobnih gospodinjskih pripomočkov, kot sta puhalnik za listje in kavni avtomat, ki Bobu povzročata preglavice, v resnici pa nima niti najmanjše želje, da bi se privadil na njiju in ju uporabljal v lastno korist. Pri omenjenih pripomočkih in Bobovem odnosu do njiju je omembe vredno tudi dejstvo, da je oba kupil sin Ben in ju Bob morda zavrača zaradi ponosne države usmerjene proti materializmu in potrošništvu, kar je še očitneje, ko se Ben pripelje z novim avtom. To je tudi trenutek moraliziranja (»Ko sem bil jaz tvojih let ...«), ki je sočasno Bobov trenutek spominjanja. Vsakič ko moja mama začne s to frazo, ne vem, ali govori sebi in se spominja svoje mladosti, včasih celo jezna name, ker sem zdaj jaz tista mlada, ali resnično verjame, da se v tridesetih letih na Zemlji ni nič spremenilo in bi morala jaz v »teh letih« početi enako, kot je počela ona v »mojih letih«. Tako tudi Bob pričakuje od svojih otrok, da bodo v življenju ravnali enako kot on, da bodo tako kot on in Fran, saj je to zanj že ustaljena in preizkušena praksa. Ampak če bi ostali zvesti početju naših prednikov, bi bili še danes v srednjem veku oziroma niti do tja ne bi prišli. Kar pa Boba razjeda od znotraj, niso zgolj spremembe, ki jih povzročajo otroci, temveč stanje med njim in ženo, ki ni več takšno, kot je bilo nekoč. Bob prekine njun ples in pravi, da ga moti pesem, ker je preveč moderna. V resnici pa sta »moderna« onadva, spremenila sta se, zato prične Bob nostalgčno obujati spomine na to, kakšna sta bila nekoč. Namesto da bi razmišljal, kaj bi še lahko postala, se vrača v preteklost, ki jo pozna. Vedno je lažje imeti predstavo o nečem poznanem kot nepoznanem. Tudi vsi Nezemljani v znanstveni fantastiki so ustvarjeni po podobi človeka, saj je ta edino, kar poznamo. Zato se vračamo v preteklost, saj je za razliko od prihodnosti že poznana. V preteklosti ni sprememb, oziroma se v sedanosti zdijo že stalnica.

V sedanjem svetu sprememb pa stoji vrt. Vrt z vrtnicami. Vrtnicami, stalnicami. Vsaka družina oziroma vsak dom ima svoje srce. Jedilna miza ali jedilnica, ponekod kuhinja, drugod dnevna soba, pogosto dnevna soba, namesto ognjišča televizor. Za družino Price pa je srce njihovega doma vrt. Večina spominov, ki jih obujajo karakterji, je vezana na vrt, ta je v veliko uteho predvsem Bobu. Zanj je vrt prostor pobega, njegova vzporedna realnost. Ko se vse spreminja, vrt, predvsem pa vrtnice, ostajajo enaki. Je že res, da se spreminjajo skozi letne čase, a jasno je, da bo za zimo prišla nova pomlad in za njo novo poletje in vrtnice se bodo odzvale tako kot že desetletja prej ter izpolnile Bobova pričakovanja. To VRTenje ustvarja domačnost in varnost. Živimo v svetu, v katerem je napredek

Voranc Boh, Boris Ostan

hitrejši kot kdajkoli prej. Povsem banalen primer so posodobitve na prenosnem telefonu in računalniku, kjer se vsak dan pojavi vsaj za aplikacijo, če ne operacijski sistem, nekaj novega. Jaz sem ta, ki namesto na »update now« klika »remind me tomorrow«, vse dokler ta možnost ni več mogoča in se začne avtomatsko posodabljanje. To pa zato, ker sem na trenutno delovanje navajena in nočem, da se spremeni, saj se v njem popolnoma znajdem in ne želim novega, čeprav je morda boljši. Tako ima tudi Bob svoj vrt in vrtnice, Fran pa je glede tega njegovo pravo nasprotje. Če Bob ob spremembah, ki se dogajajo v družini, zavetje išče v svojem vrtu, ki ostaja že leta enak, hoče Fran v trenutku, ko se vsi otroci odselijo, poseči v vrtno gredo. Skladno s spremembami v življenju želi spremeniti tudi vrt, zasaditi novo rastje. Prav v tem rastju pa tiči večni čar vrta. Z največjo strastjo vedno vrtnarijo stari ljudje, upokojenci, tudi Bob je že upokojenec. Ko otroci zrastejo, ti pa se samo še staraš, gojiš rastline, v katerih je novo življenje in vsaka pomlad renesansa.

Ampak sledenje kroženju letnih časov je kot vrtenje v začaranem krogu. Človeško življenje je v načinu svojega trajanja koherentno, ne pa tudi sorazmerno vrtenju Zemlje okrog Sonca. Naše bivanje je daljica od rojstva do smrti, vrtenje Zemlje in letni časi pa so kot krožnica, kjer sta začetek in konec v isti točki. Tako življenje skozi letne čase, ki so tudi dramaturška struktura drame *Kar vem, da je res*, daje občutek vrtenja in večnega ponavljanja, zunaj tega, na daljici, pa se stvari mnogo bolj vidno in očitno spreminjajo. Bobovo vrtnarjenje in njegova stalnost sta hkrati uteha in prevara. Naša življenja ne krožijo, ampak se premikajo naprej. Tudi Heidegger na primer v svojem delu *Bit in čas* prihodnost definira kot primarni smisel človekovega obstoja. V sedanosti, če ta sploh obstaja, vedno sprejemamo odločitve za prihodnost, kar pomeni, da v trenutku odločitve predhajamo samega sebe, ta odločitev pa je ključna za spremembo, ki bo nastala. Najtežji so trenutki pred sprejetjem odločitve, trenutki, preden zaplavaš v neznano k novemu toku dogodkov, ko pa se odločiš, si že na poti aktivne spremembe. Tako Rosie sprejme nepričakovane preobrate s pogumom in odločnostjo ter z odhodom v Brisbane simbolično preraste nedoletnost. Čeprav je dobila ime po vrtnicah, na Bobovo žalost tudi ona ne bo njegova stalnica. Morda pa bo ona tista, ki bo na vprašanje v Cohenovi pesmi, »Did you ever go clear?«, lahko odgovorila pritrdilno.